

Tresty a ochranná opatření

Přednáška TPH 27.9.2018

Osnova přednášky

- Sankční systém trestního práva - základní pojmy, charakteristika
  - Vybrané základní zásady ukládání trestních sankcí
  - Trestněprávní alternativy
-

Sankční politika

- Jedna ze stěžejních oblastí trestní politiky
  - stanovení účelu trestání, systému trestních sankcí a jejich uplatňování
  - 2 možné směry:
    - liberalizace sankcí – trend alternativního trestání
    - zpřísnění trestní represe +
    - *trend nahrazování jedné (neúspěšné) alternativy jinou (?)*
-

Monismus a dualismus trestních sankcí

- ❑ Dualismus: tresty a opatření (zabezpečovací, ochranná)
  - ❑ Dualistická koncepce = kompromis mezi klasickou a pozitivistickou školou trestního práva
  - ❑ Klasická škola: trest úměrný vině (spáchanému zlu)
  - ❑ Pozitivistická škola: opatření úměrné nebezpečnému stavu pachatele
-

Zabezpečovací opatření

- ❑ Historicky mladší druh trestní sankce
  - ❑ Poprvé v osnově švýcarského trestního zákona z r. 1893 jako opatření doplňující či nahrazující trest
  - ❑ Účelem ochrana společnosti před pachateli, jejichž nebezpečný stav hrozí spácháním trestného činu, a to výchovou, léčbou či izolací.
-

Koncepce retributivní a restorativní justice

- **Retributivní justice** = odplatná,
trestající
trestný čin je konflikt mezi
pachatelem a státem
  - **Restorativní justice** = obnovující,
napomáhající
trestný čin je konflikt mezi
pachatelem a poškozeným
-

Trestní sankce de lege lata

- Tři samostatné systémy
  - Dospělí – tr. zák. – dualismus (tresty + ochranná opatření)
  - Mladiství – ZSM – monismus (1 druh sankce = opatření: tři kategorie – výchovná, ochranná a trestní)
  - Právnícké osoby – TOPOZ – dualismus (tresty + ochr. opatření)
-

Pojem trestu a ochranného opatření

- **Trest** = právní následek trestného činu, ukládaný na základě zákona trestním soudem, obsahující v sobě negativní hodnocení pachatele a jeho činu, jehož výkon je vynutitelný státní mocí.
  - **Ochranné opatření** = právní následek trestného činu a činu jinak trestného, ukládaný na základě zákona v řízení trestním nebo občanskoprávním, jehož výkon je vynutitelný státní mocí.
-

System trestů - § 52 tr. zák.

- odnětí svobody
  - domácí vězení
  - obecně prospěšné práce
  - propadnutí majetku
  - peněžitý trest
  - propadnutí věci
  - zákaz činnosti
  - zákaz pobytu
  - zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné spol. akce
  - ztráta čestných titulů a vyznamenání
  - ztráta vojenské hodnosti
  - vyhoštění
-

Základní zásady trestání

- ❑ z. zákonnosti (§ 37 odst. 1 tr. zák.)
  - ❑ z. účelnosti
  - ❑ z. žádný trestný čin bez trestu (neodvratnost trestu, trestní reakce)
  - ❑ z. personality
  - ❑ z. ekonomie trestní represe
  - ❑ z. přiměřenosti (adekvátnosti) trestu (§ 38 tr. zák.)
  - ❑ z. humánnosti trestů (37 odst. 2 tr. zák.)
  - ❑ z. zákazu analogie a retroaktivity k tíži pachatele z hlediska trestů
  - ❑ z. zákazu dvojího přičítání téhož (§ 39 odst. 4 tr. zák.)
-

Zásada zákonnosti

- ❑ nulla poena sine lege – čl. 39 LPS
  - ❑ ukládání trestů jen na základě zákona (§ 37 odst. 1 tr. zák.) – co do druhu, výměry, zákonných předpokladů a způsobu výkonu
  - ❑ taxativní výčet trestů (FO - § 52 tr. zák., PO – §15 odst. 1 TOPOZ)
  - ❑ taxativní výčet ochranných opatření (FO - § 98 tr. zák., § 15 odst. 2 TOPOZ)
  - ❑ taxativní výčet opatření ml. (§ 10, § 11 odst. 2, § 21, § 24 ZSM)
-

Zásada účelnosti trestu

- Účel trestu není v tr. zák. výslovně vyjádřen (oproti § 23 TrZ)
  - Základní účel – ochrana společnosti
  - Prostředky jeho dosažení
    - **zabránění v páchání další trestné činnosti** (individuální represe)
    - **výchova k řádnému životu** (individuální prevence)
    - **výchovné působení na ostatní členy společnosti** (generální prevence) + prvek satisfakční?
-

Účel ochranného opatření

- není výslovně vyjádřen v tr. zák.
  - základní účel - ochrana společnosti.
  - do popředí vystupuje moment prevence (složka výchovná, terapeutická a zabezpečovací).
-

Účel opatření pro mladistvé

□ § 9 ZSM

- vytvoření podmínek pro sociální a duševní rozvoj
  - ochrana mladistvého před škodlivými vlivy
  - předcházení dalšímu páchaní provinění
-

Zásada přiměřenosti - § 38 tr. zák.

- povaha a závažnost činu + poměry pachatele (odst. 1)
  - zákaz uložení citelnější sankce tam, kde postačí sankce méně postihující (odst. 2)
  - zohlednění právem chráněných zájmů osob poškozených trestným činem (odst. 3)
  - individualizace trestu:
    - zákonná
    - soudní - § 39 tr. zák. = základ (povaha a závažnost TČ, osobní, rodinné, majetkové a jiné poměry pachatele, dosavadní způsob života, možnost nápravy, chování po činu, snaha nahradit škodu, apod., přitěžující a polehčující okolnosti)
    - penologická (penitenciární) –individualizovaný výkon TOS
-

Trestněprávní alternativy

- Proč alternativy?
  - neúčinnost nepodmíněného trestu odnětí svobody
  - krize vězeňských systémů
  - snaha nalézt řešení
    - 1. fáze – reforma vězeňství
    - 2. fáze - alternativní řešení trestních věcí
-

System alternativ

- Alternativy uvnitř systému trestního práva:
    - a) hmotného: alternativy k potrestání
alternativní tresty*
    - b) procesního: tzv. odklony*
  - Alternativy k (tj. vně) systému trestního práva hmotného i procesního: *mediace*
-

Probace

- § 2 odst. 1 zák. č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě
    - organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným a odsouzeným
    - kontrola výkonu trestů nespojených s OS včetně uložených povinností a omezení
    - sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z VTOS
    - individuální pomoc obviněnému a působení na něj ve směru vedení řádného života
-

Mediace

- § 2 odst. 2 zák. č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě
  - mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozením a činnosti směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávané v souvislosti s trestní řízením
  - V trestním řízení jen s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného
-

Dohled podle tr. zák.

- Povinnosti pachatele - § 50
    - spolupracovat + plnit probační plán dohledu
    - dostavovat se k probačnímu úř. ve stanovených lhůtách
    - informovat pobytu, zaměstnání, zdrojích obživy, ...
    - umožnit vstup do obydlí
  - Povinnosti a oprávnění probačního úředníka - § 51
    - vykonávat dohled
    - být nápomocen pachateli
    - plnit pokyny předsedy senátu
    - aktualizovat probační plán
    - informovat o porušení povinností
    - zpracovávat zprávu
-

Upuštění od potrestání

□ Upuštění od potrestání

obecné: § 46

a) u přečinu

- lítost + účinná snaha po nápravě
- odůvodněný předpoklad, že pouhé pojednání věci postačí k nápravě pachatele a ochraně společnosti

b) u spolupracujícího obviněného (§ 178 a TrŘ) – nelze, pokud spáchal závažnější TČ, než ten, k jehož objasnění přispěl, podílel se na něm jako organizátor nebo návodce, způsobil těžkou újmu na zdraví nebo smrt nebo jde o recidivu zvláště závažného zločinu (§ 59 tr. zák.)

c) u nezpůsobilé přípravy a pokusu trestného činu – jestliže pachatel nerozpoznal, že příprava a pokus nemohly vést k dokonání

Upuštění od potrestání

---

zvláštní

- a) § 47 – stav zmenšené přičetnosti nebo stav vyvolaný duševní poruchou za současného uložení ochranného léčení (pokud s pachatel nepřivodil sám, byť i z nedbalosti) nebo zabezpečovací detence
  - b) § 48 – podmíněné upuštění od potrestání s dohledem
    - podmínky dle § 46/1,2 + potřeba sledovat chování pachatele
    - zkušební doba až na jeden rok
    - možnost uložení přiměřených omezení a povinností - § 48 odst. 4
-

Alternativní tresty

- = alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody
  - obecně prospěšné práce (§ 62 – § 65)
  - podmíněné odsouzení a podmíněné odsouzení s dohledem (§ 81 - § 86)
  - peněžitý trest (§ 67 – § 69)
  - domácí vězení (§ 60, § 61)
  - zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce (§ 76, § 77) ?
-

Podmíněné odsouzení

- ❑ podmíněný odklad výkonu trestu bez dohledu a s dohledem
  - ❑ jen TOS nepřevyšující 3 léta, vzhledem k osobě a poměrům pachatele není třeba výkonu trestu
  - ❑ zkušební doba 1 rok – 5 let
  - ❑ přiměřená omezení a povinnosti + náhrada škody či vydání bezdůvodného obohacení
  - ❑ osvědčení se n. nařízení výkonu trestu
  - ❑ možnost ponechat výjimečně PO v platnosti + zpřísnění (§ 83 odst. 1 TrZ)
-

Obecně prospěšné práce

- ❑ za přečin
  - ❑ zpravidla se neuloží, pokud byl v době předchozích 3 let přeměněn v TOS
  - ❑ povinnost provést práce k obecně prospěšným účelům ve prospěch obcí nebo dalších institucí bezplatně a ve volném čase do *jednoho roku* od nařízení výkonu trestu
  - ❑ 50 – 300 hodin
  - ❑ údržba veřejných prostranství, úklid a údržba veřejných budov a komunikací a jiné činnosti
  - ❑ možnost uložit přiměřená omezení a povinnosti
  - ❑ stanovisko pachatele, zdravotní stav a možnost uložení trestu
-

Obecně prospěšné práce

- Nastanou-li skutečnosti dle § 65 odst. 2 TrZ - přeměna OPP nebo jeho zbytku v
    - v domácí vězení: 1 hod. = 1 den
    - v peněžitý trest (+ náhradní TOS)
    - NEPO trest: 1 hod. = 1 den

  - Možnost ponechat výjimečně trest v platnosti a zpřísnit - § 65 odst. 3
-

Domácí vězení

- ❑ za přečin
  - ❑ až na 2 léta
  - ❑ lze mít důvodně za to, že postačí jeho uložení + písemný slib pachatele, že se bude zdržovat v obydlí a poskytne potřebnou součinnost
  - ❑ povinnost zdržovat se v určeném obydlí nebo jeho části v době stanovené soudem
  - ❑ přihlédne k pracovní době, času potřebnému k cestě do zaměstnání, k péči o nezletilé děti a k vyřizování záležit.
  - ❑ Přeměna v NEPO trest 1 den DV = 1 den OS (§ 61)
  - ❑ 2 způsoby kontroly
    - namátková kontrola probačního úředníka
    - elektronický kontrolní systém umožňující detekci pohybu
-

Peněžitý trest

- Tři možnosti uložení
    - za úmyslný TČ spáchaný ze zjištěné pohnutky
    - za jakýkoli trestný čin, jehož sankce PT obsahuje
    - za přečin, jestliže soud neukládá současně trest odnětí svobody
-

Peněžitý trest

- způsob ukládání: denní sazby
  - 20 – 730 denních sazeb
  - denní sazba = 100 – 50.000 Kč
  - počet sazeb dle povahy a závažnosti činu
  - výše jedné sazby se zřetelem k osobním a majetkovým poměrům – zpravidla čistý průměrný příjem pachatele za jeden den
  - náhradní trest odnětí svobody – až 4 léta
  - možnost přeměny PT v TDV nebo OPP – za podmínek § 69 odst. 3 následuje přeměna v náhradní trest odnětí svobody
-

Zákaz vstupu na sportovní kulturní a jiné společenské akce

- § 76 - § 77
  - úmyslný trestný čin v souvislosti s návštěvou akce
  - až na 10 let
  - povinnost spolupracovat s probačním úředníkem
  - možnost nařídit, aby se dostavil na policejní služebnu v době konání akce
-

Návrh novely tr. zák.

- ❑ zrušení možnosti přeměny OPP v domácí vězení a peněžitý trest
  - ❑ zrušení možnosti přeměny PT v trest domácího vězení a OPP
  - ❑ zrušení náhradního trestu odnětí svobody a zavedení přeměny v NEPO trest odnětí svobody: jedna denní sazba = 2 dny odnětí svobody
-

Návrh novely tr. řádu

- § 92 – výslech obviněného
  - *Obviněného je třeba se při výslechu podrobně dotázat na jeho osobní, rodinné, majetkové a jiné poměry tak, aby pro případ rozhodnutí o vině a trestu obviněného byly zjištěny skutečnosti v rozsahu nezbytném pro stanovení druhu trestu a jeho výměry. Dále je třeba se dotázat na předchozí tresty a na další trestní stíhání obviněného.*
-

R 12/2018

- Státní zástupce je oprávněn už v obžalobě navrhnout uložení trestu propadnutí majetku (nebo jiného konkrétního druhu trestu). I když tak neučiní, *je povinen zajistit, aby byly již v přípravném řízení náležitě objasněny osobní a majetkové poměry pachatele (obviněného), pokud reálně přichází v úvahu, že soud uloží trest propadnutí majetku nebo jiný trest, který pachatele postihne na majetku (§ 39 odst. 7 tr. zákoníku)*
-

Příjemný zbytek dne. 😊
